

2.3. UNUTARNJI I MEĐUDRŽAVNI SUKOB I

U ovom dijelu rada navedene su baze podataka o društvenim sukobima. Osim podataka o nasilnim sukobima (ratovima i vojnim sukobima nižeg intenziteta), kodiraju se i podaci o nenasilnim sukobima i krizama koje nikada nisu eskalirale. Projekti se najčešće odlučuju za praćenje ili unutardržavnih ili međudržavnih sukoba, iako neke (poput *Correlates of War*) prate i jedne i druge. Osim o obilježjima samih sukoba (recimo, njihovoj snazi, lokaciji, ishodu i sl.), kodiraju se i podaci o raznim drugim aspektima, poput uloge “trećih” država i međunarodnih organizacija, što naknadno može poslužiti pri testiranju hipoteza o utjecaju pojedinih faktora na eskalaciju, tijek i razrješenje sukoba.

2.3.1. MAR: Ugrožene manjine

Područje: Sustavno prikupljanje, kodiranje i analiza podataka o sukobima – unutarnji sukobi i ugrožavanje manjina.

Osnovna obilježja: Opsežna kodirana baza podataka o manjinama u svijetu koje bi mogle biti ili već jesu na neki način ugrožene. Baza podataka je javno dostupna, a spremljena je u *.sav formatu računalnog programa za statističku obradu podataka SPSS.

Način i svrha korištenja: Podaci u bazi koriste se u znanstvene svrhe kao podloga za razvoj modela i testiranje hipoteza o uzrocima i dinamici etničko-političkih sukoba.

Povijest: Rad na projektu započeo je 1986. godine Ted Robert Gurr. Od 1989. godine projekt se vodi na Sveučilištu u Marylandu, u CIDCM-u. Projekt je prošao kroz četiri velike faze prikupljanja i obnavljanja podataka, a u trećoj je fazi doživio značajna proširenja. U bazu su uneseni podaci o statusu i dinamici odnosa prema manjinama zaključno s godinom 2000., a trenutno se prikupljaju i kodiraju podaci do 2003. godine.

Opis modela: Baza podataka sadrži podatke o 285 manjinskih skupina aktivnih od kraja 80-ih naovamo. Uvjeti za uključivanje manjine u bazu su:

- populacija zemlje domaćina preko 500 000 stanovnika
- broj pripadnika manjine ne manji od 100 000 ili populacije zemlje domaćina
- 1998. godine je manjina bila podvrgnuta diskriminaciji, bila je pogođena prošlom diskriminacijom, njezin povlašten položaj je došao u pitanje ili su njeni pripadnici organizirano tražili povećanje svojih prava.

Diskriminacija manjine je relevantna samo u relativnim odnosima prema drugim skupinama u državi.

O svakoj manjini prati se preko 400 varijabli, od kojih su neke statične, neke se odnose na dvogodišnja ili petogodišnja razdoblja, a neke se mijenjaju godišnje. Izvori informacija se ne navode (osim da su “višestruki”, a na jednom se mjestu spominju znanstveni časopisi). Način kodiranja je propisan ali ostavlja prostor za subjektivnu procjenu pojedinih varijabli, što se vjerojatno ne može izbjeći. Varijable u bazi podataka obuhvaćaju sljedeća područja:

- Opće karakteristike i status grupe
  - lokacija
  - veličina
  - tip
  - temelj grupnog identiteta (etničko-kulturna različitost, prostorna koncentracija, trajanje boravka na prostoru, prisustvo u susjednim zemljama, izgubljena autonomija)
- Diskriminacija grupe
  - razlike u odnosu na druge grupe (kulturne razlike, političke razlike, ekonomske razlike)
  - kolektivni hendikepi (nagle demografske, ekološke i migracijske promjene, politička diskriminacija: promjene, načini i jačina, ekonomska diskriminacija: promjene i jačina, kulturna diskriminacija: načini i jačina)
- Organizacija grupe
  - kohezija (identitet, organizacijska kohezija)
  - važne organizacije koje zastupaju interese te grupe
  - administrativna autonomija grupe
  - mobiliziranost grupe (strategije, militantnost, sklonost konvencionalnim sredstvima ili prisili)
  - organizacijska kohezija (potpora militantnim organizacijama, pojavljivanje novih organizacija)
- Kolektivni interes grupe
  - zahtjevi za autonomijom
  - ostali politički zahtjevi
  - ekonomski zahtjevi
  - kulturni zahtjevi
  - ugrožavanje povlaštenog položaja
- Konfliktno ponašanje grupe
  - frakcijski sukob unutar grupe (pitanja, ozbiljnost, indeks podijeljenosti)
  - sukob s drugim grupama (indeks sukoba, desetogodišnji indeks, godišnji indeks)
- Protestne aktivnosti grupe
  - petogodišnji indeks protesta
  - godišnji indeks protesta
- Proturžijska pobuna
  - petogodišnji indeks
  - godišnji indeks
- Represija vlade
  - tip represije
- Međunarodno širenje (organizirano) i raspršivanje (neorganizirano)
  - širenje
  - raspršivanje

- Karakteristike političkog sustava zemlje domaćina
  - petogodišnji indeks autokracije
  - petogodišnji indeks demokracije.

Komentar: Ovo je najozbiljnija i najpotpunija baza podataka o položaju manjina i dinamici njihovog odnosa s državama u kojima žive.

Literatura: Gurr et al. (2002.), *Minorities at Risk Dataset User's Manual* (2003.).

2.3.2. *Sambanis: Etnički sukob i podjela države*

Područje: Sustavno prikupljanje podataka o građanskim ratovima u svijetu.

Osnovna obilježja: Kodirana baza podataka o slučajevima građanskih ratova od kraja Drugoga svjetskog rata završno sa 1999. godinom. Baza podataka i popratni materijali dostupni su na stranicama Svjetske banke. Podaci su u *Microsoft Excel* i *Stata* formatu.

Način i svrha korištenja: Podaci se prvenstveno koriste za testiranje hipoteza o alternativnim načinima rješavanja etničkih sukoba.

Povijest: *Partition as a Solution to Ethnic War* jedan je od projekata u sklopu šireg programa *The Economics of Civil War, Crime and Violence* kojeg financira Svjetska banka. Glavni istraživači su Nicholas Sambanis i Paul Collier. Osnovni cilj projekta je u tome da se empirijskim istraživanjem povijesnih slučajeva rasvijetle prijevori oko pitanja da li je, dugoročno gledano, raspad država zbog međuetničkih sukoba na više manjih, etnički homogenijih, država bolje ili gore rješenje od stvaranja većih, multietničkih država. Ovom projektu prethodile su studije slučajeva, na temelju kojih je osmišljen krajnji instrument, čije ćemo varijable navesti.

Opis modela: Baza podataka sadrži 125 slučajeva građanskih ratova od 1944. godine nadalje, uključivši one završene 1997. godine i one koji su bili u tijeku 1999. godine. Građanski rat je definiran kao rat u kojemu je stradalo više od 1000 ljudi, koji se odvijao unutar granica međunarodno priznate države, koji dovodi u pitanje suverenitet te države, u kojemu je država jedan od osnovnih aktera i u kojemu je opozicija uspjela podići organiziranu vojnu pobunu i nanijeti značajne štete državi (Sambanis, 2000a). Korišteno je preko trideset izvora podataka, uključujući studije slučajeva, službene izvještaje i mnoge druge baze podataka.

Osnovne varijable kojima je opisan svaki od datih slučajeva su sljedeće:

- Zavisne varijable
  - je li rat završen za dvije, pet, odnosno deset godina
  - jesu li prošle dvije, odnosno pet godina bez nasilja niskog intenziteta
  - je li došlo do raspada države
  - rezultat na POLITY skali dvije, pet i deset godina nakon kraja rata
- Obilježja rata
  - godine početka i završetka
  - tip rata (tri tipologije)

- vojne žrtve
- ukupne žrtve (vojne i civilne zajedno)
- broj raseljenih osoba
- je li bilo rata u prethodnih deset godina
- tip ishoda odnosno završetka
- trajanje u mjesecima
- veličina državne vojske
- je li u ratu sudjelovala velesila
- je li došlo do vanjske intervencije
- Socijalno-ekonomske varijable
  - geografska lokacija
  - populacija (prije, poslije, kretanje populacije)
  - postotak populacije koji živi u urbanim centrima
  - smrtnost novorođenčadi na 1000 živorođenih
  - bruto nacionalni proizvod po stanovniku za 1960. i 1985. godinu, stvarni bruto nacionalni proizvod po stanovniku, adaptirani bruto nacionalni proizvod s obzirom na kupovnu moć
  - potrošnja energije po stanovniku
  - prosječni koeficijent GINI
  - očekivani životni vijek
  - postotak nepismenih odraslih osoba
  - postotak populacije s pristupom čistoj vodi za piće
  - indeks etnolingvističke fragmentacije
  - indeks etničke heterogenosti
  - rezultat na skali POLITY pet i deset godina prije rata
  - potrošnja električne energije po stanovniku
- Međunarodne intervencije
  - sve operacije “trećih strana”
  - financijska pomoć (ukupno, kao dio bruto nacionalnog proizvoda i po stanovniku).

Komentar: Ta baza podataka sastavljena je iz impresivnog broja primarnih izvora i vrlo ozbiljno pokušava razraditi problem. Činjenica da za iste predmete mjerenja uzima nekoliko različitih varijabli (npr. za tipologiju ratova i za etničku heterogenost) je metodološki zanimljiva.

Veličina instrumenata koji se primjenjuju anketiranjem ispitanika najčešće je ograničena jedino njihovim strpljenjem i tolerancijom. Cijeli dijelovi instrumenata mogu se naknadno izbacivati iz analize, ako se pokaže da loše mjere predmet mjerenja. Međutim, kod baza podataka, takav bi način postupanja bio krajnje neekonomičan, jer je prikupljanje podataka mnogo dugotrajniji i mukotrpniji posao. Problem validnosti stoga predstavlja jedan od temeljnih metodoloških problema pri sastavljanju i statističkom analiziranju baza podataka. Među najboljim mogućim rješenjima je međusobna usporedba “funkcioniranja” pojedinih indikatora u istom kontekstu, što autori ove baze podataka čine.

Literatura: Internetske stranice projekta *The Economics of Civil War, Crime and Violence* (<http://econ.worldbank.org/programs/conflict/topic/13191/library/doc?id=13217>) i Sambanis (2000a; 2000b).

2.3.3. *KOSIMO: Politički sukobi nakon 1945. godine*

Područje: Sustavno prikupljanje podataka o obilježjima nasilnih i nenasilnih političkih sukoba u svijetu.

Osnovna obilježja: Kodirana baza podataka o slučajevima nasilnih i nenasilnih sukoba u kojima je barem jedna strana država.

Način i svrha korištenja: Podaci u bazi *Conflict-Simulation-Model* (KOSIMO) koriste se u znanstvene svrhe kao podloga za razvoj modela i testiranje hipoteza o uzrocima i dinamici sukoba.

Povijest: Baza podataka smještena je na Sveučilištu u Heidelbergu, pri Heidelberškom institutu za istraživanje međunarodnih sukoba (HIK) i godišnje se nadopunjuje novim podacima.

Opis modela: Baza podataka sadrži podatke o preko 500 sukoba između 1945. i 2003. godine. Za potrebe projekta KOSIMO, sukob je definiran kao “spor preklapajućih interesa ili razlika oko nacionalnih vrijednosti i pitanja (nezavisnost, samoodređenje, granice i teritorij, pristup ili distribucija unutarnje ili međunarodne moći); sukob mora imati neko trajanje i jačinu, te trebaju postojati barem dvije strane (države, skupine država, organizacije ili organizirane grupe) koje su odlučne postići svoje interese. Bar jedna strana mora biti država. Mogući instrumenti koji se koriste u sukobu su pregovori, autoritativne odluke, prijetnje, pritisci, pasivna i aktivna povlačenja, fizičko nasilje i rat” (*KOSIMO Manual*, 2002.).

Podaci o sukobima u bazi KOSIMO preuzeti su iz četrdesetak znanstveno relevantnih baza podataka koje se bave specifičnim formama sukoba, regijama ili razdobljima.

Svaki je sukob u bazi opisan sa 26 varijabli:

- Broj sukoba
- Naziv sukoba
- Regija (podsaharska Afrika, Sjeverna, Srednja i Južna Amerika, Australija i Oceanija, Azija, Bliski istok i Magreb, Europa)
- Direktni sudionici
- Vanjski sudionici – oni koji pružaju političku, ekonomsku pomoć, prodaju oružje ili vojno interveniraju
- Ukupan broj sudionika
- Inicijator – strana koja je prva formulirala zahtjev suprotan interesima druge strane (ne procjenjuje se moralna opravdanost zahtjeva)
- Posrednici
- Politički sustav inicijatora i politički sustav zahvaćene strane – ovisno o stupnju legitimnosti, može biti:

1. sustav s općeprihvaćenim demokratskim pravilim (zapadne demokracije)
  2. sustav u kojemu neke grupe prihvaćaju demokratska pravila (tranzicijski režimi)
  3. sustav u kojemu demokratska pravila služe kao maska (fasadne demokracije)
  4. sustav u kojemu se zakonska pravila tek uspostavljaju (karizmatično vodstvo, novi režimi)
  5. sustav u kojemu pravila služe samo vladajućoj eliti (vojne diktature)
  6. sustav u kojemu su pravila prilagođena novom ideološkom režimu (revolucionarne diktature)
  7. sustav u kojemu se pravila ne poštuju ili su nekonzistentna (anarhije).
- Skupine 2, 3 i 4 tvore tranzicijske režime, a 5 i 6 autoritarne režime.
- Ekonomski i politički stupanj razvoja
    - industrijalizirane zapadne zemlje s tržišnom ekonomijom i pluralističkim režimom
    - zemlje socijalističkog i komunističkog bloka
    - istočnoeuropske zemlje u demokratskoj tranziciji
    - industrijalizirane zemlje u regijama u razvoju
    - socijalističke zemlje u regijama u razvoju
    - nedavno industrijalizirane ekonomije
    - ekonomije u razvoju
  - Predmet sukoba
    - teritorij, granice, granice na moru
    - dekolonizacija i nacionalna neovisnost
    - etnička, religiozna ili regionalna autonomija
    - ideologija, sustav
    - unutarnja moć
    - međunarodna moć
    - resursi
    - ostalo
  - Godina početka i godina završetka sukoba
  - Intenzitet
    - latentan potpuno nenasilan sukob
    - uglavnom nenasilna kriza
    - ozbiljna kriza s povremenom upotrebom sile
    - rat – sustavna upotreba oružanih snaga
  - Instrumenti inicijatora i zahvaćenih strana, grupirani u kategorije i vrste ovisno o eskalirajućem ili deeskalirajućem učinku
    - bilateralna diplomacija
    - multilateralna diplomacija
    - informacije i propaganda

- ekonomski instrumenti
- vojni instrumenti
- tajne službe
- neformalni instrumenti
- savezi
- regionalne i globalne integracije ili izolacija
- unutarnji instrumenti
- Najniže i najviše procjene broja žrtava
- Reakcije susjednih država
  - izostanak aktivnosti ili utjecaja
  - nevladine skupine u susjednoj državi podržavaju nevladinu skupinu u sukobu
  - susjedna država podržava nevladinu skupinu u sukobu
  - susjedna država podržava drugu državu protiv njezinih nevladinih skupina
  - međunarodni politički nenasilni sukob bez vanjskog utjecaja
  - međunarodni politički sukob s vanjskim utjecajem
  - međunarodni vojni sukob bez vanjskog utjecaja
  - međunarodni vojni sukob s vanjskim utjecajem
  - ostalo
- Reakcije velesila i supersila (Francuska, Kina, SAD, SSSR/Rusija i Velika Britanija)
- Lokacija sukoba u odnosu na sfere interesa velesila
- Načini rješavanja sukoba
  - pregovori između sukobljenih strana
  - pregovori s uključivanjem treće strane
  - autoritativna odluka (npr. arbitraža ili rezolucija Vijeća sigurnosti)
  - pregovori u kojima jedna strana diktira uvjete
  - neodlučeno, pat pozicija
  - prijatnije korištenjem sile kao načinom rješavanja sukoba
  - sukob u tijeku – s posredovanjem treće strane ili bez posredovanja
  - povlačenje jedne ili objiju strana
- Teritorijalni ishod
  - podjela
  - gubitak teritorija
  - aneksiranje ili ujedinjenje
  - povlačenje teritorijalnih zahtjeva
  - status quo
- Vojni ishod
  - pat pozicija, primirje
  - pobjeda inicijatora
  - poraz inicijatora

- nastavak borbi
- povlačenje trupa
- Politički ishod
  - dogovor nije postignut
  - neka pitanja su još otvorena
  - sklapanje konsenzualnog dogovora
  - kompromis, djelomični uspjeh
  - promjena režima
  - formiranje dvaju nezavisnih režima
  - pad režima
  - priznavanje i jačanje opozicije
  - potiskivanje opozicije
  - uključivanje opozicije u vladu
  - povlačenje zahtjeva
  - povećanje utjecaja vanjske sile
  - smanjenje utjecaja vanjske sile
- Oblik političkog ishoda
  - ugovori
  - promjene ustava.

Osim ove baze podataka, HIIK daje i godišnji pregled sukoba (nazvan *Conflict Barometer*) s grafičkim i tekstualnim prikazima globalnih trendova i pojedinih slučajeva sukoba.

Komentar: Prilično ambiciozno zamišljena baza podataka, posebno zbog ideje da se uključe i nenasilni sukobi, te po broju i preciznosti varijabli. Na žalost, već kratak pogled na podatke otkriva manjkavosti u provedbi: npr. baza ne sadrži sukobe na Kosovu 1980.–1981. (ali sadrži neke sukobe od 1996. godine nadalje), ne sadrži rat u Sloveniji 1991. godine, niti bilo kakav sukob u vezi sa Slovenijom, ali zato navodi teritorijalni spor između Lihtenštajna i Češke koji traje od početka 1990-ih (?!).

Literatura: *Conflict Barometer* (1999.), *Conflict Barometer* (2003.), internetske stranice projekta: http://www.hiik.de/en/index_e.htm.

2.3.4. ACD: Podaci o oružanim sukobima

Područje: Sustavno prikupljanje i kodiranje podataka o unutardržavnim i međunarodnim sukobima.

Osnovna obilježja: *Armed Conflict Dataset* (ACD) je kodirana baza podataka o sukobima u svijetu od kraja Drugoga svjetskog rata. Baza podataka i popratna dokumentacija javno su dostupne na stranicama Instituta za istraživanje međunarodnog mira u Oslu (The International Peace Research Institute, u nastavku PRIO), u više standardnih statističkih formata: *Microsoft Excel*, *ASCII*, *SPSS*, *Stata*.

Način i svrha korištenja: Podaci se koriste kao podloga za razvoj modela i testiranje hipoteza o osnovnim katakteristikama sukoba.

Povijest: Projekt je započet pod imenom *Conflict Data Project* (CDP) na Odsjeku za istraživanje mira i sukoba pri Sveučilištu u Uppsali. Originalni set podataka pokrivaio je razdoblje od 1989. do 2001. godine. Kasnije je, u suradnji s PRIO-m iz Osla ova baza podataka proširena. Glavni istraživači projekta su Peter Wallensteen i Margareta Sollenberg.

Opis modela: Baza podataka pokriva razdoblje od 1946. do 2003. odnosno 228 oružana sukoba. Podaci su navedeni za sve države koje su međunarodno priznate i one koje nisu, ali vlast nad njihovim teritorijem im ne osporava međunarodno priznata država koja je prije posjedovala taj teritorij. Baza se sastoji od tri seta podataka: kod prvoga je osnovna jedinica promatranja sukob, drugi longitudinalno prati svaku državu pojedinačno, a treći, parove država u interakciji. Uključene su sljedeće varijable:

- Prvi set podataka:
  - predmet sukoba
  - ime spornog teritorija (za teritorijalne sukobe)
  - početak sukoba
  - kraj sukoba
  - intenzitet (broj stradalih vojnika godišnje)
  - tip sukoba (kolonijalni, međudržavni, građanski, internacionalizirani građanski)
  - kontinent
  - geografska pozicija (geografska širina i dužina)
  - radijus (geografska proširenost sukoba).
- Drugi set podataka – za svaku godinu:
  - je li prisutan sukob
  - tip sukoba
  - je li to lokacija sukoba
  - broj sukoba u kojima država sudjeluje.
- Treći set – za svaki par država u sukobu, za svaku godinu sukoba:
  - tip sukoba
  - predmet sukoba
  - jesu li na istoj strani (objašnjenje: sukobi više država kodirani su kao više parova sudionika)
  - odvija li se na teritoriju prve ili druge države rat
  - je li koja od njih intervenirajuća sila
  - tip sukoba
  - broj sukoba u kojima sudjeluje svaka od država.

Komentar: Važno obilježje ove baze podataka su nešto fleksibilnije i obuhvatnije definicije pojmova “država” i “sukob”. Zbog toga je popis sukoba dosta iscrpniji nego kod drugih, sličnih projekata koji prate i unutardržavne i međunarodne sukobe, npr. kod COW-a. Međutim, autori su svjesni da bi ovakav pristup mogao prouzročiti određene metodološke probleme: kako su obuhvaćene i vrlo male države, može se postaviti pitanje usporedivosti slučajeva.

Možda je još bitnije obilježje ove baze podataka način kodiranja koji organizira sukobe prema njihovim epizodama. To nam se čini najboljim rješenjem kada se pri kodiranju mora donijeti odluka hoće li se sukob promatrati kao kontinuirani proces ili kao diskretni događaj. Tako se za pojedine faze sukoba mogu razlikovati intenzitet, pa čak i akteri, ali je jasno da se radi o istom sukobu, što omogućuje puno lakše snalaženje kada su u pitanju dugotrajni sukobi. Međutim, ako je potrebno, svaka se epizoda može promatrati odvojeno kao događaj za sebe. Kod baza podataka koje sukobe kodiraju kao diskretne događaje, međusobnu povezanost epizoda istog sukoba kasnije se može ustanoviti jedino ako se pogleda jesu li u pitanju isti sudionici, isti teritorij i sl.

Važno je napomenuti da se u bazi podataka, kad se radi o datumima početka i završetka sukoba i njihovih pojedinih epizoda, navode i procjene pouzdanosti podataka.

Prema našem mišljenju, ovo je jedna od temeljnih baza koje bi trebalo konzultirati, ako ništa drugo, onda kao kontrolni set podataka naspram kojeg bi se mogla procijeniti iscrpnost drugih setova podataka.

Literatura: Strand, Wilhelmsen i Gleditsch (2004.). Internetske stranice projekta: <http://www.prio.no/cwp/armedconflict/>.

2.3.5. *ACI: Oružani sukobi i intervencije*

Područje: Sistematiziranje kvantitativnih, javno dostupnih i komercijalnih podataka o različitim aspektima oružanih sukoba i međusobne interakcije država.

Osnovna obilježja: *Armed Conflict and Intervention* (ACI) sastoji se od sedam podprojekata, odnosno sedam baza podataka o različitim aspektima međunarodnog sistema u periodu od 1946. do 2002. godine. Osnovna teorijska pretpostavka je ta da se svjetski sistem država sastoji od više regionalnih sistema, od kojih svaki ima centralne i periferne države. Dio podataka je javno dostupan, dio je u fazi izrade, a planirano je da svi budu javno objavljeni.

Način i svrha korištenja: Podaci u bazi koriste se za verificiranje konceptualno-teorijskih pretpostavki na osnovi kojih je projekt zamišljen. Kada budu javno dostupni, podaci će moći biti iskorišten i za testiranje nekih drugih modela.

Povijest: ACI je krajem 1990-ih godina pokrenut kao zajednički projekt Centra za sustavni mir (*Center for Systemic Peace – CSP*) i CIDCM-a. Voditelj projekta je Monty G. Marshall i cijeli projekt je konceptualno utemeljen na teoriji koja se iznosi u njegovoj knjizi *Third World War: System, Process and Conflict Dynamics* (1999.).

Opis modela:

1. Konfliktne regije. Baza podataka *Major Episodes of Armed Conflict* (MAC) pokriva problematiku sigurnosti, a bilježi značajne epizode političkoga nasilja od 1946. do 2000. godine. Kodiran je utjecaj svakoga sukoba na svaku uključenu državu, i procijenjen je utjecaj toga sukoba na državu na ordinalnoj skali od 1 do 7. Ova je procjena učinjena s obzirom na više

- faktora, uključujući veličinu države, intenzitet nasilja, procjenu o žrtvama, raseljenoj populaciji i trajanju epizode. Podaci su prikupljeni na temelju 16 različitih izvora.
2. Izravne vojne intervencije. Baza podataka *Direct Military Interventions* (DMI) je u izradi, a pokušava sistematizirati podatke o vojnim intervencijama na osnovi četiri javno dostupna izvora. Istraživači su naišli na brojne probleme, jer se navedeni izvori vrlo slabo podudaraju zbog konceptualno različitih pristupa.
  3. Političke interakcije. Baza podataka *Political Interaction Events* (PIE) agregira podatke iz baze WEIS (vidi 2.2.3.) o političkim interakcijama za svaku godinu i državu i sistematizira ih prema pretpostavkama Marshallove teorije o regionalnim sistemima. Kako WEIS-ovi podaci nisu javno dostupni, ne zna se ni kada će ovi podaci biti dostupni.
  4. Bilateralni trgovinski tokovi. *Bilateral Trade Flows* (BTF) pokriva podatke o međusobnoj trgovini država, a osnovni izvor je IMF-ova baza podataka *Direction of Trade*. Podaci su navedeni o izvozu i uvozu za parove država za cijelo razdoblje koje projekt pokriva. Po pitanju dostupnosti situacija je ista kao i s prethodnom bazom PIE.
  5. Članstva u međunarodnim organizacijama. U bazi podataka *Memberships in Conventional Inter-Governmental Organizations* (CIO) nalaze se informacije o članstvu 380 međunarodnih organizacija iz izvornika. Organizacije su klasificirane u četiri osnovne kategorije: Ujedinjeni narodi, univerzalne, interkontinentalne i regionalna organizacija. Bilježeno je članstvo država u petogodišnjim razdobljima, od 1952. do 1997. godine.
  6. Prisilno raseljeno stanovništvo. *Forcibly Dislocated Populations* (FDP) sadrži podatke u obliku vremenskih serija za svaku državu; prikupljeni su na temelju *World Refugee Survey* izdanja Američkog komiteta za izbjeglice (US Committee for Refugees). Kodirani su podaci o izbjeglicama primljenim u državu, o izbjeglicama iz države i o prognanicima raseljenim unutar države.
  7. Trgovina oružjem. Projekt *Arms Trade*, koji bi trebao prikupljati podatke o trgovini oružjem tek je u planu.

Komentar: Projekt je započeo nužno potrebno sistematiziranje postojećih podataka o više različitih aspekata problema međunarodnih odnosa. Podaci iz prvoga navedenog podprojekta čine nam se izuzetno zanimljivim, jer se odmiču od klasičnih i, prema našem mišljenju, nedostatnih mjera posljedica rata na društvo. Od projekta *Correlates of War* uobičajeno je da se kao mjera utjecaja rata na državu uzima broj poginulih vojnika godišnje. Podaci u bazi MAC razmatraju i druge važne, navedene dimenzije koje su također bitne za procjenu posljedica rata. Međutim, iz dostupnih je podataka nejasno kvantificira li ova baza posebno podatke za svaki od navedenih faktora ili ih samo “uzima u obzir” u procjeni na spomenutoj skali od 1 do 7. Nadamo se da je u pitanju prvi slučaj, i da će ovi podaci uskoro biti javno dostupni na internetskim stranicama projekta.

Literatura: Internetske stranice projekta: <http://www.cidcm.umd.edu/inscr/aci.htm>.

2.3.6. COW: Korelati rata

Područje: Sustavno prikupljanje podataka o međunarodnim i građanskim ratovima u svijetu te o državama i međunarodnom sistemu.

Osnovna obilježja: Kodirana baza podataka o slučajevima međunarodnih i građanskih ratova. Baza podataka je javno dostupna na stranicama projekta *Correlates of War 2* (COW2).

Način i svrha korištenja: Podaci baze *Correlates of War* (COW) koriste se u znanstvene svrhe kao podloga za razvoj modela i testiranje hipoteza o uzrocima i dinamici sukoba.

Povijest: Projekt COW započeo je 1963. godine na Sveučilištu Michigan, a glavni istraživači na projektu bili su J. David Singer i Melvin Small. Nakon pionirskih pokušaja Sorokina, Wrighta i Richardsona (izoliranih i metodološki slabije utemeljenih), COW je bio prvi projekt koji se opredijelio za sustavno prikupljanje podataka o ratovima. Baza podataka smještena je na stranicama projekta *Correlates of War 2*. COW2 je započeo devedesetih godina 20. stoljeća, kada je J. David Singer vodstvo nad projektom prepustio Stuartu A. Bremeru te je cijeli projekt prebačen na Sveučilište države Pennsylvanije. Osim COW2, još je nekoliko projekata koji su direktno proizašli iz COW koncepta i koje su pokrenuli istraživači vezani uz ovaj projekt. Važniji su BCOW Russella Lenga (opisan u idućoj sekciji) i ICOW Paula Hensela (vidi 3.2.6.). Osim o teritorijalnim sporovima, ovaj projekt kodira podatke i o drugim tipovima sporova (morskim, riječnim i onima oko režima na vlasti). Još je jedan projekt – MID3, koji razrađuje jedan od originalnih COW setova podataka – onaj o militariziranim međudržavnim sporovima. Ovaj je projekt zapravo dio projekta COW2. Podaci svih ovih projekata javno su dostupni. ICPSR sadrži još četiri seta podataka čija je izrada bila vezana uz ovaj projekt: *Diplomatic Missions Received by Each International System Member, 1817-1970*, *Diplomatic Exchange Data, 1815-1970* (dva seta podataka) i *Annual Alliance Membership Data, 1815-1965*.

Opis modela: Baza podataka konceptualno je podijeljena na 12 setova podataka, od kojih neki imaju više podsetova. Neki od podataka odnose se na strukturalna obilježja država, a neki na interakciju država (ratove, ali i sukobe nižeg intenziteta). Podaci su, za sada, prikupljeni za razdoblje od 1816. do 2001. godine, no neki od setova podataka ne pokrivaju cijelo razdoblje. Setovi podataka su sljedeći:

1. Formalni međudržavni savezi: kodira sljedeće tipove saveza između dvije ili više država: obrambene paktove, sporazume o neutralnosti i/ili nenapadanju i antante.
2. Materijalna snaga: kodira demografske, industrijske i vojne podatke o svakoj od država.
3. Države, nacije, entiteti: popisuje sve političke entitete članice međunarodnog sistema, prema COW kriteriju (populacija od barem 500 000 stanovnika i međunarodno priznanje); bitno je napomenuti da su jedinstveni kodovi, pridodani svakoj od država (*country codes*), koji se nalaze u ovom popisu postali gotovo standardom: velika većina kasnijih projekata koristi upravo ove kodove.

4. Međudržavni ratovi²⁰ (*inter-state wars*): sa 44 varijable opisuje iskustvo svake od država u svakom od međudržavnih ratova u kojem je sudjelovala; osnovne varijable jesu: datum ulaska i izlaska sudionika u sukob, tip sukoba, sudjelovanje bar jednog člana centralnog sustava (velike europske zemlje) u ratu ili sudjelovanje velike sile u ratu, lokacija na kojoj je rat vođen, prijeratna populacija sudionika u sukobu, veličina vojske, ishod rata za sudionike, broj poginulih i je li sudionik ujedno i inicijator rata.
5. Imperijalni i kolonijalni ratovi (*extra-state wars*): ovi su ratovi opisani na isti način kao i međudržavni, no podaci su kodirani samo za države članice međunarodne zajednice.
6. Građanski ratovi (u originalu *intra-state wars* ili *civil wars*): opisani sa 33 varijable (od kojih su važnije: vrijeme ulaska i izlaska sudionika u rat, postojanje vanjske intervencije u ratu, sudjelovanje članova centralnog sustava ili velikih sila u ratu, lokacija rata, ishod rata, broj žrtava na strani regularnih snaga, prijeratna populacija i veličina vojske i strana na kojoj je sudionik intervenirao) kojima je opisano iskustvo svakoga sudionika, također samo za države članice međunarodne zajednice.
7. Eskalirani međudržavni sporovi (*militarized interstate disputes*): eksplicitne prijetnje upotrebom sile, demonstracija vojne sile, mobilizacija vojne sile i upotreba vojne sile ispod praga rata.
8. Kulturni atributi: taj set podataka, izgleda, nikada i nije bio napravljen, iako se navodi i u projektu COW2. Može se pretpostaviti da autori od njega nisu potpuno odustali te da namjeravaju prikupiti podatke (ali nema naznaka da je ovaj set podataka u izradi).
9. Međunarodne organizacije: kriterij za uključivanje je više od dvije države članice, stalni kabineti i barem jedan sastanak skupštine u deset godina.
10. Relacije među državama: kodiraju se podaci o međusobnim “vezama” parova država – dijeljenju teritorijalnih i vodenih granica, geografskoj blizini ili kolonijalnim vezama;
11. Diplomatska važnost: važnost koju druge države pridaju određenoj državi, mjerena preko diplomatskih odnosa; podaci su kodirani za petogodišnja razdoblja;
12. Teritorijalna promjena: kodira sve promjene teritorija jedne ili više država.

Komentar: *Correlates of War* je vrlo često citirana baza podataka u politološkim istraživanjima jer je jedna od prvih tog tipa, a sam projekt se provodio desetljećima pa je svima poznat. Još uvijek, COW predstavlja jednu od najvažnijih istraživačkih mreža na

---

²⁰ Ratovi su podijeljeni u tri kategorije. Međudržavni ratovi su oni u kojima sudjeluju najmanje dvije članice međunarodne zajednice. Za izvansistemske ratove (u originalu *extra-state wars*) je specifično to što jedna od zaraćenih država jest članicom međunarodnog sistema (prema definiciji iz prethodnog paragrafa) dok druga zaraćena strana nije. Izvansistemički ratovi su imperijalistički i kolonijalni ratovi. Građanski ratovi predstavljaju treći tip. Uvjet za uključivanje određenog rata u bazu je ukupan broj žrtava veći od 1000 (za međudržavne ratove), odnosno ukupni prosječni godišnji broj žrtava na strani članice međunarodnog sistema veći od 1000 za izvansistemske ratove. Za građanske je uvjet 1000 žrtava godišnje, uključujući i civilne žrtve.

ovome području. Dovoljno je pogledati “bibliografski esej” na stranicama ovoga projekta da bi se prepoznala imena mnogih važnih istraživača koji danas, većinom, imaju svoje samostalne projekte. U konceptualnom smislu, noviji se projekti češće pokušavaju orijentirati na pojedine aspekte problema. Dobra strana takvog pristupa je detaljniji uvid u pojedine faktore korelirane s pojavom rata. Osnovne pomake u istraživanjima, do kojih je došlo zahvaljujući upravo iskustvima projekta COW, predstavlja sve veća pozornost na kontinuirano promatranje rata, te analiza interakcija parova država, a ne svjetskog sistema kao takvog. Uočeno je da se rat ne može promatrati kao izolirani događaj, te da se bolji rezultati dobivaju ako se pozor usmjeri na nešto nižu razinu općenitosti nego što je međunarodna zajednica. Nedostatak novijih projekata je u tome što često gube širinu koju je imao COW. Kao što je već napomenuto, njihovo eventualno kombiniranje onemogućeno je različitim operacionalnim definicijama istih pojmova. Osim toga, iza takvog pothvata trebao bi stajati jedan koherentni koncept, poput onoga kakvog je osmislio J. David Singer, pokrećući šezdesetih godina *Correlates of War*. Jedini projekt na ovome tragu bio bi *Armed Conflict and Intervention*, koji je opisan u prethodnom poglavlju.

Literatura: Singer i Small (1994.). Studija Singer i Small (1984.) koja se odnosi na istu ovu bazu pod imenom *Wages of War*, Singer i Small (1982). S interneta su korišteni sljedeći izvori: <http://www.umich.edu/~cowproj/> i <http://cow2.la.psu.edu>.

2.3.7. *BCOW: Bihevioralni korelati rata*

Područje: Sustavno kodiranje i analiza podataka o političkim događajima i interakcijama u odabranim međunarodnim krizama.

Osnovna obilježja: Skup kodiranih baza podataka o političkim, vojnim, ekonomskim i drugim događajima i interakcijama između država u odabranim krizama između 1816. i 1979. godine. Baza podataka je javno dostupna u cjelini na internetskim stranicama projekta i na ICPSR-u. Podaci se nalaze u dva formata: *.txt i u posebnom formatu koji se otvara programom *Crisis*.

Način i svrha korištenja: Podaci u bazi koriste se u znanstvene svrhe kao podloga za analizu odnosa, razvoj modela i testiranje hipoteza o uzrocima i dinamici sukoba.

Povijest: Rad na projektu započeo je 1970. godine Russell Leng kao dio projekta *Correlates of War* Davida Singera, opisanog u prethodnoj sekciji. Prikupljanje podataka započeto je 1972., a kolekcija je zaključena 1991. godine. Podaci i popratni program za pretraživanje podataka (*Crisis*) nalaze se na osobnim stranicama Russella J. Lenga.

Opis modela: Baza podataka sadrži kodirane podatke o 47 međunarodnih kriza odabranih tako da predstavljaju statistički reprezentativan uzorak univerzuma svih kriza detektiranih između 1816. i 1980. godine. Da bi se neka kriza kvalificirala za uključenje u univerzum iz kojega su odabrani reprezentativni slučajevi, potrebno je da se može okarakterizirati kao sukob u kojem je korištena vojna sila i koji sadrži bar 50 interakcija između glavnih aktera.

Među krizama opisanim u bazi nalaze se Krimski rat (1852.–1854.), Španjolsko-američki rat (1897.–1898.), bosanska kriza (1908.–1909.), Prvi i Drugi balkanski rat (1912.–1913.), zbivanja koja su prethodila Prvom svjetskom ratu, sukob u Mandžuriji 1931., Talijansko-

etiopijski rat (1934.–1936.), pripojenje Austrije i Münchenska kriza (1937.–1938.), Palestinski rat (1947.–1948.), blokada Berlina (1948.–1949.), tršćanska kriza (1953.–1954.), švedska kriza i Sinajski rat (1956.–1957.), kriza oko Berlinskog zida 1961., kubanska kriza 1962., Šestodnevni rat i kriza 1966.–1967., Jomkipurski rat (1972.–1973.) i druge. Glavni izvor podataka za kodiranje događaja je prvenstveno *New York Times*, a uz njega su korišteni prikazi povjesničara diplomacije i pripremljene kronologije.

Za svaku krizu opisani su svi važniji događaji i interakcije između sudionika u krizi od trenutka otpočinjanja krize (posebno provokativan akt jedne strane) do završetka krize (formalnog dogovora ili šestomjesečne neaktivnosti svih strana u vezi s krizom). Događaji su kodirani s najviše 80 znamenki (koliko stane na bušenu karticu) tako da kôd sadrži podatke o datumu interakcije, kvaliteti utjecaja događaja (pozitivan, neutralan ili negativan utjecaj), vrsti akcije (fizička ili verbalna), inicijatoru i cilju akcije, mjestu gdje je akcija poduzeta, je li poduzeta samostalno ili u suradnji s drugim akterima, te o tempu akcije (fizičke akcije kodiraju se iz dana u dan, a tempo pokazuje da li se aktivnost intenzivira ili smanjuje). Fizičke akcije su, nadalje, kodirane prema tipu u četiri glavne i 133 sporedne kategorije. Glavne kategorije su vojne, diplomatske, ekonomske i neslužbene akcije. Neslužbene akcije su one koje poduzimaju grupe za koje vlada ne preuzima odgovornost, npr. teroristi. Primjeri podkategorija akcija su mobilizacija ili vojna pomoć (vojne akcije), izjava o neutralnosti ili promjena diplomatskih odnosa (diplomatske akcije), ekonomska koordinacija ili zajmovi (ekonomske akcije) te atentat ili demonstracije (neslužbene akcije).

Verbalne akcije dijele se na verbalne akcije koje se odnose na neku fizičku akciju i na verbalne akcije koje se odnose na neku drugu verbalnu akciju. Za svaku verbalnu akciju opisane su okolnosti njezinog nastanka (tip: komentar, namjera, zahtjev; vrijeme nastanka, službeni/neslužbeni izvor; ton akcije: pozitivan, negativan, neutralan; uvjeti zahtjeva: bezuvjetan, uvjetan; tip akcije na koju se odnosi zahtjev) te objekt – akcija na koju se verbalna akcija odnosi. U slučaju verbalne akcije koja se odnosi na drugu verbalnu akciju, opisana je glavna verbalna akcija, druga verbalna akcija, kao i akcija na koju se ona referira.

Literatura: Leng (1993.), dokument koji sadrži *Knjigu kodova (Codebook)*, *Korisničke upute (User's Manual)* i *Upute za kodiranje (Coder's Manual)*. Internetske stranice <http://community.middlebury.edu/~leng>.

2.3.8. ICB: Ponašanje država u međunarodnom sukobu

Područje: Kodirana baza podataka o međunarodnim sukobima i krizama, s naglaskom na percepciju i ponašanje sudionika.

Način i svrha korištenja: Svrha ovih podataka je akumulacija znanja o međudržavnim i dugotrajnim sukobima, formiranje i testiranje hipoteza o učincima sukoba na procese donošenja odluka, proučavanje obrazaca vezanih uz fazu započinjanja sukoba, ponašanje sudionika i ishode kriza.

Osnovna obilježja: Ova se kodirana baza podataka odnosi na međunarodne krize u 20. stoljeću odnosno na ponašanje država u kontekstu pojačane neizvjesnosti i stresa. Podaci su javno dostupni u SPSS i ASCII formatu.

Povijest: Projekt *International Conflict Behavior* (ICB) započet je 1975. godine i do sada je imao pet faza prikupljanja podataka. Glavni istraživači na projektu su Michael Brecher, sa Sveučilišta McGill (Kanada) i Jonathan Wilkenfeld, sa Sveučilišta Maryland. ICB je projekt koji se odvija pri CIDCM-u.

Opis modela: Baza podataka sastoji se od četiri dijela, a pokriva razdoblje od 1918. do 2002. godine.

Osnovna jedinica promatranja za prvi set podataka je međunarodni sistem, za drugi, država u krizi, za treći, par država u krizi, a za četvrti opet pojedina država, ali u krizi koju samo ona percipira kao takvu, dok pretpostavljena protivnička strana ne smatra da je riječ o krizi.

Prvi set podataka opisuje 440 međunarodnih kriza, a drugi set podataka donosi informacije o pojedinim državama kao akterima međudržavnih kriza u razdoblju od 1918. do 2002. godine. Kodirani su podaci za 970 pojedinačnih aktera.

U nastavku je dat pregled varijabli iz prva dva seta podataka, od kojih se velik dio nalazi u oba seta. Izostavljene su “tehničke” varijable (kodni brojevi država, slučajeva i sl.). U slučajevima gdje zbog razlike u jedinici promatranja postoji razlika u tekstualnoj formulaciji varijable, navedene su obje verzije (odvojene znakom “/”). U uglatim zagradama nalazi se oznaka seta podataka koji sadrži određenu varijablu: ako se nalazi u prvom setu oznaka je 1, ako se nalazi u drugom, 2, ako u oba, 1/2.

- Obilježja krize:
  - “okidač” krize [1/2]
  - tko je odgovoran za događaj kodiran kao okidač [1/2]
  - datum kada je kriza prvi put prepoznata kao takva [1/2]
  - je li to bio vanjski ili unutarnji događaj, s obzirom na promatranu državu [2]
  - datum kada je kriza završena, odnosno kada je više nitko ne percipira kao krizu [1/2]
  - trajanje krize [1]
  - najvažnija vanjska prijetnja (politička, ekonomska itd.) percipirana od bilo kojeg sudionika/percepcija izvora vanjske prijetnje [1/2]
  - moć izvora prijetnje [2]
  - veličina tijela koje donosi odluke (od koliko se ljudi sastoji) [2]
  - struktura tijela koje donosi odluke [2]
  - razina komunikacije među sudionicima krize [2]
  - upravljenje krizom I.: inicijalni odgovor na “okidač” krize [2]
  - datum inicijalnog odgovora na “okidač” krize [2]
  - koliko vremena je proteklo između percipiranja krize i inicijalnog odgovora [2]
  - tehnika upravljanja sukobom/menadžment krize II.: osnovna tehnika [1/2]
  - usredotočenost na nasilje kao tehniku rješavanja sukoba [1/2]
  - intenzitet nasilja upotrijebljenog za rješavanje sukoba [1/2]

- prisustvo nasilja uopće, neovisno o upotrebi i sudioniku koji ga upotrebljava/nasilje povezano s državom-akterom, neovisno o kontekstu njegove upotrebe [1/2]
- u kojem trenutku trajanja krize je upotrijebljeno nasilje [1]
- je li kriza dio rata [1/2]
- broj aktera [1/2]
- upletenost velesila u krizu (za razdoblje do 1945.) [1/2]
- direktna intervencija velesile (za razdoblje 1918.–1939.) [1]
- učinkovitost intervencije velesile [1]
- najučinkovitija intervenirajuća velesila [1]
- aktivnost intervenirajuće velesile i tempo smirenja krize [1]
- upletenost supersile u krizu [1/2]
- za SAD i SSSR/Rusiju
  - način djelovanja [1]
  - učinkovitost djelovanja [1]
  - najdjelotvornija aktivnost [1]
  - aktivnost ove države i tempo smirenja krize [1]
  - je li akter ili intervenirajuća sila u krizi [1]
- za globalne međunarodne organizacije (Ligu naroda, UN) te regionalne i sigurnosne organizacije
  - tko je zatražio intervenciju organizacije [1/2]
  - tijelo globalne međunarodne organizacije koje je najaktivnije u krizi/ najaktivnija regionalna ili sigurnosna organizacija [1/2]
  - način djelovanja te organizacije [1/2]
  - učinkovitost djelovanja te organizacije [1]
  - najučinkovitije tijelo globalne međunarodne organizacije/ najučinkovitija regionalna ili sigurnosna organizacija [1]
  - najdjelotvornija aktivnost ove organizacije [1]
  - aktivnost ove organizacije i tempo smirenja krize [1]
  - stav spram djelovanja te organizacije [2]
- za Francusku, Italiju, Japan, Njemačku, SAD, SSSR/Rusiju i Veliku Britaniju
  - je li ta država upletena [2]
  - stav spram uključenosti te države u krizu [2]
- percepcija ishoda krize (definitivnost ili dvosmislenost) [1/2]
- forma završetka krize [1/2]
- zadovoljstvo ishodom [1/2]
- ponovna eskalacija ili smanjenje tenzija [1/2]
- ukupan broj sudionika krize [1/2]
- koliko vremena je proteklo između percipiranja krize i njena završetka [2]
- koliko vremena je proteklo između inicijalnog odgovora i završetka krize [2]
- geostrateška važnost lokacije sukoba [1]

- heterogenost aktera [1]
- predmeti spora [1/2]
- promjena u predmetu spora [2]
- unutarnje promjene kod aktera [1]
- promjene u konfiguraciji međunarodnih saveza kao rezultat krize [1]
- promjena u distribuciji moći [1]
- promjena “pravila igre” [1]
- Kontekstualne varijable:
  - geografska lokacija krize [1/2]
  - geografska lokacija države-aktera [2]
  - udaljenost države-aktera od lokacije krize [2]
  - geografska blizina osnovnih aktera [1]
  - globalna struktura moći (polarnost) u vrijeme krize [1/2]
  - broj država u međunarodnom sistemu [2]
  - sistemska razina na kojoj se odvija kriza [1/2]
  - je li sukob dugotrajan i obnavljajući [1/2]
  - postoji li diskrepancija među sudionicima s obzirom na njihovu snagu [1/2]
  - je li etnicitet jedan od aspekata krize [1]
  - je li etnicitet dominantni uzrok krize [1]
  - razina proživljenog stresa (prema posebno konstruiranom indeksu stresa) [1]
- Posredovanje u krizi
  - je li došlo do bilo kakvoga posredovanja u krizi [1]
  - koliko se posrednika uključilo [1]
  - tko je bio primarni posrednik [1]
  - je li posredovanje započelo prije, za vrijeme ili nakon krize [1]
  - datum početka posredovanja [1]
  - datum završetka posredovanja (u vremenu trajanja krize) [1]
  - datum završetka posredovanja u vremenu nakon završetka krize [1]
  - cilj posrednika u krizi [1]
  - je li korišten “uslužni” stil posredovanja [1]
  - je li korišten “posredujući” stil posredovanja [1]
  - je li korišten “manipulativni” stil posredovanja [1]
  - koji je “najoštrij” stil posredovanja upotrijebljen [1]
  - koji je stil posredovanja (od upotrijebljenih) bio najuspješniji [1]
  - procjena sveukupne učinkovitosti posredovanja [1]
  - utjecaj posredovanja na tempo smirivanja krize [1]
- Obilježja aktera:
  - “starost” države [2]
  - teritorijalna veličina [2]
  - politički režim [2]
  - trajanje političkog režima [2]

- sposobnost udruživanja u saveze [2]
- članstvo u globalnoj međunarodnoj organizaciji [2]
- posjeduje li nuklearno oružje [2]
- status i moć [2]
- važnost ugrožene vrijednosti za ovu državu [2]
- da li je percipirana prijatna međunarodnom statusu države-aktera [2]
- troškovi života [2]
- nezaposlenost [2]
- inflacija [2]
- cijene prehrambenih proizvoda [2]
- nezadovoljstvo radnika [2]
- nestašice robe [2]
- ekonomski status [2]
- represija režima na vlasti [2]
- socijalno nezadovoljstvo [2]
- masovno nasilje [2]
- nestabilnost vlade [2].

Treći i četvrti set sadrže podatke o 417 parova država koje su sudjelovale u ukupno 778 kriza iz razdoblja od 1918. do 2002. godine. U središtu pažnje trećega seta nalaze se dugotrajna suparništva među pojedinim parovima država, stoga on sadrži sljedeće podatke:

- tip suparništva: izolirana kriza (sadrži samo jednu ili dvije krize koje međusobno dijeli manje od petnaest godina), proto-suparništvo (sadrži tri ili više kriza u dvadesetogodišnjem razdoblju), dugotrajno suparništvo (sastoji se od tri ili više kriza u razdoblju preko dvadeset godina)
- sudionici
- godina, mjesec i dan početka (događaja-okidača) prve krize
- godina mjesec i dan završetka posljednje krize (što ne mora biti ujedno i završetak međusobnog suparništva)
- traje li suparništvo ili je završilo (ovisno o proteklom vremenu od posljednje krize)
- trajanje suparništva, u kalendarskim godinama
- broj pojedinačnih kriza u ukupnoj povijesti suparništva.

U četvrtom setu isti se podaci kodiraju polazeći od pojedine krize kao temeljne jedinice promatranja

Peti set podataka iz originalnog (prvog) seta izdvaja samo one krize koje su percipirane jednostrano. U takvoj situaciji jedna država smatra da je u tijeku međudržavni sukob i u skladu s time se ponaša. Naprotiv, pretpostavljeni “protivnik” ne smatra da se radi o međudržavnom sukobu, niti se ponaša kao da je u krizi. Od ukupno 412 kriza do 1994. godine, njih 109, dakle više od jedne četvrtine, percipirano je jednostrano.

Komentar: Ovaj projekt (kao i prethodno prikazani BCOW) zanimljivim čini njegov pokušaj da kodira nešto teže “uhvatljive” dimenzije sukoba i donošenja odluka. Pritom prvenstveno

mislimo na nastojanje da se u objašnjenje ponašanja aktera uvede i faktor percepcije. Percipiranje krize, prema ovim autorima, pretpostavka je promjene ponašanja država: one se iz svakodnevnog, rutinskog načina funkcioniranja prebacuju na krizni način funkcioniranja i donošenja odluka. Stresne okolnosti utječu na donošenje odluka važnih za daljnji tijek međudržavnog sukoba te njegovo buduće rješavanje.

Kao što je već napomenuto, većina kvantitativno orijentiranih projekata iz raznih razloga, među kojima kretanje linijom manjeg otpora nije najbeznačajniji, ne pokušava se uhvatiti u koštac sa psihološkim dimenzijama ovoga problema (o onim kulturnima da ne govorimo). Zbog toga, usprkos zapravo malom broju varijabli koje se odnose na psihološke dimenzije međunarodnih sukoba, ovaj projekt zauzima istaknuto mjesto među ostalim navedenima.

Literatura: Stranice projekta: <http://www.icbnet.org>, Wilkenfeld i Brecher (2005a; 2005b), Hewitt (2005.), Hewitt i Wilkenfeld (1999.).

* * *

U Tablici 2.6 donosimo pregled prethodno opisanih baza podataka s obzirom na njihov predmet i razinu promatranja. Smatramo da bi ovakav sažeti prikaz mogao biti od koristi budućim istraživačima pri odabiru podataka koje će u svojem istraživanju upotrijebiti.

Tablica 2.6. Klasifikacija baza, odnosno pojedinih setova podataka

		RAZINA PROMATRANJA		
		Pojedina država	Međunarodni odnosi	Oboje
PREDMET NA KOJI SE PODACI ODNOSE	Obilježja političkih događaja, kriza i sukoba	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ACI: MAC ▪ COPDAB ▪ DON – drugi set podataka ▪ EPCD ▪ IPI ▪ MAR ▪ Priručnik svjetskih političkih i socijalnih indikatora II–drugi dio i III–drugi dio ▪ Sambanis 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ACI: DMI, PIE ▪ BCOW ▪ COW: međudržavni ratovi, kolonijalni i imperijalni ratovi, eskalirani međudržavni sporovi ▪ DON – treći set podataka ▪ KOSIMO 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ACD ▪ COPDAB ▪ FIRST (Sukobi i mirovne operacije) ▪ GEDS ▪ ICB (obilježja krize) ▪ KEDS ▪ WEIS
	Strukturna obilježja aktera	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ACI: FDP ▪ CIFP ▪ COW: materijalna snaga, građanski ratovi, teritorijalna promjena ▪ DON – prvi set podataka ▪ ICB (atributi aktera) ▪ <i>Polity</i> ▪ Priručnik svjetskih političkih i socijalnih indikatora I, II–prvi dio i III–prvi dio 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ACI: BTF, CIO, trgovina oružjem ▪ COW: formalni međudržavni savezi, međunarodne organizacije, "veza" država, diplomatska važnost 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ FIRST (ostalo)